

УДК 355.23:159.9:37(477):001.89

ПИЛИПЧУК Ярослав⁵⁷

ORCID: [0000-0002-9809-3166](https://orcid.org/0000-0002-9809-3166)

E-mail: pylypchuk.yaroslav@gmail.com

Державна науково-педагогічна бібліотека імені В. О. Сухомлинського
Національна академія педагогічних наук України
м. Київ, Україна

СТАНОВЛЕННЯ І РОЗВИТОК УКРАЇНСЬКОЇ СИСТЕМИ ВІЙСЬКОВОЇ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ОСВІТИ: ІСТОРИКО-ІНФОРМАЦІЙНИЙ АСПЕКТ

Автором досліджено становлення і розвиток української системи військової освіти. Визначено, що за час свого існування система військової освіти пройшла три етапи: створення системи військової освіти у 1997–1998 роках, удосконалення змісту військової освіти у 1999–2000 роках, завершення структурування військової освіти у 2000–2025 роках; створення відповідної нормативної бази; структурну перебудову мережі закладів вищої освіти, які готують професійних військових психологів.

Ключові слова: військова освіта; професійна підготовка військових психологів; система військової освіти; етапи становлення і розвитку військової освіти.

Formation and Development of the Ukrainian System of Military Psychological Education: Historical and Informational Aspect. The author investigated the formation and development of the Ukrainian military education system: It was determined that during its existence the military education system went through three stages the creation of the military education system in 1997–1998, improving the content of military education in 1999–2000, completing the structuring of military education in 2000–2025; creation of the appropriate regulatory framework; structural restructuring of the network of higher education institutions that train professional military personnel.

Keywords: Military Education; Professional Training of Military Personnel; Military Education System; Stages of Formation and Development of Military Education.

Вступ. Однією з цікавих тем військової педагогіки є професійна компетентність військового викладача. Слід зазначити, що робота військового викладача є затребуваною для України в сучасних умовах. АТО та повномасштабне вторгнення Росії в Україну призвели до зростання попиту на військових викладачів та військових психологів. Після війни державі потрібно буде адаптувати багатьох військових ветеранів до мирного життя. Створюються спеціалізовані науково-дослідні інститути, присвячені проблемам військової психології та педагогіки. Також окремі університети забезпечують професійну підготовку військових психологів та військових педагогів.

⁵⁷ © ПИЛИПЧУК Ярослав (PYLYPCHUK Yaroslav) (автор несе повну персональну відповідальність за поданий зміст тез доповіді, редакційна колегія може не поділяти думку і підходи автора)

Методи і підходи дослідження. При дослідженні були використані компаративний та проблемно-хронологічний метод.

Основні результати. Зі здобуттям Україною незалежності виникла проблема створення системи військової психологічної освіти (далі – СВПО) та реформування мережі військових закладів освіти. Основні заходи здійснювалися у три етапи [3] .

Перший етап (1997–1998): розроблення та впровадження пропозицій щодо створення єдиної системи підготовки військових спеціалістів в Україні; удосконалення структури військової психологічної освіти на основі уточнення напрямів та спеціальностей підготовки військових спеціалістів; оптимізацію структури та функцій органів управління єдиної системи підготовки військових спеціалістів; уточнення кількості військових та цивільних закладів вищої освіти, у яких планується підготовка військових спеціалістів різних освітніх рівнів; впорядкування системи початкової та професійної військової підготовки; оцінювання якості підготовки військових спеціалістів в університетах.

Другий етап (1999–2000): удосконалення змісту та технології підготовки військових спеціалістів різних закладів освіти та науково-педагогічних кадрів; приведення навчально-матеріальної бази військових університетів та військових навчальних частин цивільних університетів у відповідність до вимог навчальних програм; удосконалення структури системи військової психологічної освіти та раціоналізацію її штатного розкладу.

Третій етап (після 2000): завершення структурування єдиної системи військової освіти; комплексне забезпечення ефективності її функціонування; коригування окремих концептуальних положень; вивчення прогностичних напрямів розвитку; оцінювання ефективності функціонування єдиної системи військової психологічної освіти.

Реалізація вищезазначених завдань вимагала створення відповідної нормативної бази та структурної перебудови мережі закладів військової освіти. Відповідно наказу Міністра оборони України від 25.07.1992 р. № 133 «Про реформування системи військової освіти в Україні», з липня 1992 р. по серпень 1996 р. передбачалося поетапне реформування всіх видів підготовки громадян України до військової служби: допризовної, призовної підготовки, навчання у військових ліцелях, підготовки кадрового та запасного офіцерів на кафедрах, факультетах військової підготовки та військових кафедрах цивільних університетів, навчання курсантів та студентів у військових навчальних закладах. Розпочалася робота зі створення Академії ЗСУ та інших закладів військової освіти. Зі здобуттям Україною незалежності починається сучасна історія Одеського училища військової освіти. На підставі Постанови Кабінету Міністрів України від 19.08.1992 р. № 490 та Наказу Міністра оборони України від 25.07.1992 р. № 133 у 1993 р. на базі трьох Одеських та одного Київського військових училищ було створено Одеський інститут

Сухопутних військ, правонаступником якого є Військова академія, де готують спеціалістів високомобільних десантних військ, морської піхоти, військової розвідки та спеціальних військ, спеціалістів логістики та ракетно-артилерійського озброєння. Військова академія (Одеса) офіційно заснована 30.06.2011 р. за ініціативою Президента України. Нині цей військовий університет готує військових спеціалістів за базовими рівнями та ступенями вищої освіти для Збройних Сил України та інших військових формувань, забезпечує мовну підготовку військовослужбовців та працівників Збройних Сил України, підвищує кваліфікацію військовослужбовців та науково-педагогічних працівників, реалізує програму підготовки офіцерів запасу.

У контексті реформування системи військової освіти Львівське вище військово-політичне ордену Червоної Зірки училище було перейменовано на Львівське вище військове училище. За період незалежності заклад отримав назву Військовий інститут Національного університету «Львівська політехніка». 18.11.2000 р. Указом Президента України Інституту було присвоєно ім'я гетьмана Петра Сагайдачного. 21.09.2015 р., відповідно до Указу Президента України № 551/2015, Академії Сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного надано статус Національної. Нині Національна академія Сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного є провідним закладом вищої військової освіти Міністерства оборони України, до складу якого входять чотири факультети, де готують спеціалістів для офіцерських посад, а також забезпечують підвищення кваліфікації офіцерів Сухопутних військ; Військовий коледж сержантського та старшинського складу – призначений для підготовки середнього та старшого сержантського складу; Науковий центр Сухопутних військ – проводить наукові дослідження з питань застосування військ та розвитку озброєння і військової техніки; навчальні центри та підрозділи військового забезпечення – забезпечують професійну підготовку військовослужбовців на посади рядового, а також сержантського складу початкового рівня, готують особовий склад і підрозділи до участі в миротворчих операціях. Крім того, вони забезпечують практичну підготовку підрозділів і частин військ, розгорнутих у регіоні. Важливою віхою у розвитку військової освіти стало створення на базі розформованої Військової академії протиповітряної оборони Сухопутних військ імені Маршала Радянського Союзу А. М. Василевського закладу вищої освіти для підготовки військових спеціалістів оперативно-стратегічного рівня – Академії Збройних Сил України. У травні 1994 р. в АЗСУ створено факультет підготовки спеціалістів оперативно-тактичного рівня. 16.03.1999 р. № 394 АЗСУ перейменовано на Академію оборони України, а відповідно до Указу Президента України від 14.04.1999 р. № 377/99 Академія отримала статус національної та була перейменована на Національну академію оборони України. На честь цієї дати 14 квітня оголошено Днем Академії. Академії вручено новий Бойовий Прапор.

Відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України № 1089 від 23.12.2008 р. Національну академію оборони України реорганізовано в Національний університет оборони України (далі – НУОУ). 22.02.2003 р., враховуючи високі показники НУОУ у підготовці висококваліфікованих офіцерських кадрів для Збройних Сил України та враховуючи особливі заслуги прославленого сина українського народу, видатного полководця генерала армії Івана Даниловича Черняхівського, Указом Президента України Національний університет оборони України [2, с. 74–78]. У 1999 р. надруковано навчальний посібник «Основи військово-дидактичних знань» [5]. У 2021 р. опубліковано навчальний посібник «Військова педагогіка: історія, теорія, практика» [2]. У 2023 р. вийшов навчальний посібник «Психологія військового лідерства» [1]. У 2024 р. надруковано навчально-методичний посібник «Теорія військового навчання і виховання: предмет і завдання» В. Плахути [4].

Висновок. Таким чином, визначено, що за час свого існування система військової освіти пройшла три етапи: створення системи військової освіти у 1997–1998 рр.; удосконалення змісту військової освіти у 1999–2000 рр.; завершення структурування військової освіти у 2000–2025 рр.; створення відповідної нормативної бази; структурну перебудову мережі закладів військової освіти.

Список використаних джерел:

1. Бурлакова І. А., Остапенко І. С., Герасимчук О. А., Шевяков О. В., Чередніченко О. М. *Психологія військового лідерства* : навч. посіб. Житомир : Житомирська політехніка, 2023. 159 с. <https://www.scribd.com/document/816052303/Психологія-військового-лідерства>.
2. Замотаєва Н. В. *Військова педагогіка: історія, теорія, практика* : навч. посіб. Київ : Альфа Реклама, 2021. 364 с. <http://library.megu.edu.ua:8180/jspui/handle/123456789/2961>.
3. Пилипчук Я. В., Ростока М. Л., Коваленко І. Е. Українська система підготовки військових психологів: періодизація через призму історіографії. *Вісн. аграрної історії*. Вип. 47–48. 2024. <https://doi.org/10.31392/VAH-2024.47-48.27>.
4. Плахута В. В. *Теорія військового навчання і виховання: предмет і завдання* : навч.-метод. посіб. Черкаси : ЧОПОПП ЧОР, 2024. 72 с.
5. Ягупов В. В. *Основи військово-дидактичних знань* : навч. посіб. Київ : РВЦ «Київський університет», 1999. 376 с. <https://lib.in.ua/151348-posibnyk-vijskova-dydyaktyka/>.

References:

1. Burlakova, I. A., Ostapenko, I. S., Herasymchuk, O. A., Shevyakov, O. V., & Cherednichenko, O. M. (2023). *Psykhologhiya viys'kovoho liderstva* : navch. posib. Zhytomyr : Zhytomyr'ska politekhnikha, 159 s. <https://www.scribd.com/document/816052303/Психологія-військового-лідерства>.
2. Zamotayeva, N. V. (2021). *Viys'kova pedahohika: istoriya, teoriya, praktyka* : navch. posib. Kyiv : Al'fa Reklama, 364 s. <http://library.megu.edu.ua:8180/jspui/handle/123456789/2961>.
3. Pylypchuk, Ya. V., Rostoka, M. L., & Kovalenko I. E. (2024). *Ukrainska systema pidhotovky viiskovykh psykhologiv: periodyzatsiia cherez pryzmu istoriohrafii*. *Visn. ahrarnoi istorii*. Vyp. 47–48. <https://doi.org/10.31392/VAH-2024.47-48.27>.
4. Plakhuta, V. V. (2024). *Teoriya viys'kovoho navchannya i vykhovannya: predmet i zavdannya* : navch.-metod. posib. Cherkasy : CHOIPOPP CHOR., 72s.
5. Yahupov, V. V. (1999). *Osnovy viys'kovo-dydyaktychnykh znan'*: navch. posib. Kyiv : RVTS «Kyiv's'kyu unyvirsytet», 376 s. <https://lib.in.ua/151348-posibnyk-vijskova-dydyaktyka/>.